

М. М. Федоровой. Москва: Изд-во «Весь Мир», 2002. 368 с. (Тема).

3. **Inglehart R.** Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies. Princeton; New York Princeton Univ. Press, 1997. 453 p.

4. Основи демократії / авт. кол. М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.; за заг. ред. А. Колодій. Київ : «Ай-бі», 2004. 668с.

5. Сен А. Демократія як універсальна цінність. Демократія. Антологія / упоряд. О. Проценко. Київ: Смолоскип, 2005. С. 120-132.

6. **Шмиттер Ф.** Размышления о гражданском обществе и консолидации демократии. *Полис.* 1996. № 5. С. 16-27.

Москальова Н.П.

*кандидат історичних наук,
професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін
ХНТУСГ імені П. Василенка*

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ХНТУСГ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглянуто проблеми збереження національно-культурної спадщини України. Висвітлено роботу музею університету по збереженню історико-культурної спадщини

Ключові слова: вища сільськогосподарська освіта, музей, історична пам'ять, Кузнець С.

Рассмотрены проблемы сохранения национально-культурного наследия Украины. Освещена работа музея университета по сохранению историко-культурного наследия

Ключевые слова: высшее сельскохозяйственное образование, музей, историческая память, Кузнец С.

The problems of preservation of national cultural heritage of Ukraine are considered .The work of the Museum of the University of the preservation of historical and cultural heritage.

Key words: higher agricultural education, museum, historical memory, Kuznets S.

Актуальність. У 2020 році виповнюється 90 років Харківському національному технічному університету сільського господарства імені Петра Василенка, який було створено у 1930 році, і який був покликаний забезпечити інженерними кадрами більшовицьку технічну модернізацію сільського господарства. В цьому ж році своє 40-річчя буде відзначати створений у 1980 році музей університету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історія навчального закладу представлена частково в довідникових матеріалах [1], книгах[2] [3]. Основні наукові дослідження з історії університету здійснені науковцями Москальовим Б.Г. і Москальовою Н.П. Деякі з них відмічені в джерелознавчій базі [4], [5].

Мета статті: висвітлення досягнень музею університету та визначення перспектив майбутнього розвитку.

Виклад основного матеріалу. Характерною рисою сучасних цивілізованих держав є збереження та використання з метою виховання, освіти, організації відпочинку населення та туризму

пам'ятників матеріальної та духовної культури. В значній мірі цю роль виконують музеї різноманітного профілю: краєзнавчі, історичні, історико-художні, етнографічні, сільськогосподарські, науки і техніки, еко-музеї тощо.

Важливу роль у збереженні історико-культурної спадщини університету відіграє музей. Правовою основою функціонування музеїв України, зокрема і музеїв при вищих закладах освіти, є стаття 54 Конституції України, за якою «Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність». В Законі України «Про охорону культурної спадщини» говориться, що «Охорона об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування». За час свого існування музей став невід'ємною частиною університетського комплексу. Безцінні документи, фотографії, альбоми, підручники того часу, матеріали про видатних педагогів навчального закладу є живими свідками історії університету. У 2005 році було відкрито нову експозицію, в якій основну увагу приділено мікроісторії, особистостям, ролі нашого університету в загальній історії України та світу. У 2014 році почала працювати виставка досягнень науково-педагогічних працівників та студентів університету. Експозиція музею побудована за історико-хронологічним принципом і відображає найважливіші етапи розвитку ХНТУСГ (ХІМЕСГ).

Історія університету ще потребує свого детального дослідження. Проте автор статті та керівник науково-пошукової групи при музеї Москальов Б.Г. провели значну роботу по відновленню сторінок історії університету. Зібрано значний уточнюючий матеріал в Державному архіві Харківської області, архівах Національного технічного університету «ХП» та Національного аграрного університету ім. В. Докучаєва. Зібрані дані свідчать про значний внесок вчених нашого університету у розвиток в Україні сільськогосподарського машинобудування. Стало можливим виділити нові важливі віхи в історії навчального закладу. Так, в розділі про початок становлення інституту механізації та електрифікації у Харкові представлено фотографії та документальні матеріали про зародження вищого навчального закладу, про видатних вчених, що працювали в той час. Серед них – завідувач кафедри сільськогосподарських машин (1936-1941рр.), член-кореспондент Академії наук УРСР доктор технічних наук, професор Л.П. Крамаренко; завідувач кафедри ремонтної справи і технології металів член-кореспондент Академії наук УРСР, доктор технічних наук, професор А.А. Василенко та ін.

Науковцями були досліджені невідомі до того сторінки розвитку ЗВО, біографії ініціаторів та перших керівників ЗВО початку 1930-х років, надана характеристика викладачів та студентів тих років, висвітлено особливості студентського життя, вплив соціально-політичних процесів на атмосферу в інституті;

ряд вчених, про яких було відомо поверхово, зайняли своє достойне місце в ряду видатних науковців. Частина експозиції музею висвітлює історію інституту у роки II світової та Вітчизняної воєн, участь в ній студентів та викладачів інституту (цифрові дані, фото, планшети учасників бойових дій, листи з фронту, ордени та медалі, військова форма). Сотні студентів, викладачів, випускників інституту прийняли активну участь в боротьбі з фашистськими загарбниками, робили все можливе для спільної Перемоги (у 2020 році виповнюється 75 років Перемоги). Війна порушила і загальмувала розвиток інституту, різко змінила життєві плани та долі студентів, викладачів та співробітників ХІМЕСГ. У перші дні на фронт пішла велика група викладачів і співробітників інституту. Випускники інституту захищали дипломні проекти в червні 1941 р., маючи на руках мобілізаційні розпорядження. Не всі встигли захистити дипломи. Загалом у 1941 р. на фронт пішли 472 викладачі і студенти, понад 150 із них загинули в боях з німецько-фашистськими загарбниками. Серед героїв війни - рядові, офіцери і генерали Радянської армії, такі як генерал-лейтенант авіації І.І. Проскуров, якого ще 1931 року із стін інституту було направлено в школу льотчиків, пізніше він воював в Іспанії; 21 червня 1937 р. йому першому з українців було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Незабутні сторінки історії війни пов'язані з іменами інших студентів ХІМЕСГ. Ті, що залишилися живими, повернулися до інституту і стали

дипломованими фахівцями. Проте цей час з історії інституту ще потребує свого детального дослідження. Авторкою статті опубліковано ряд матеріалів з даного періоду.

Музей містить матеріали про одного із організаторів нашого навчального закладу та теоретиків інженерної сільськогосподарської освіти професора Алова Олександра Олексійовича. Значний внесок в процес становлення інституту та науково-методичне забезпечення спеціальності інженера – механіка внесли видатні вчені цього часу: професори Муравлянський С.М, Константинов В.О., Крамаренко Л.П., Т.П Тіщенко, Г.П. Дворовенко та ін. Експозиція розповідає про розвиток інституту в повоєнні роки: відбудова народного господарства, трудовий ентузіазм, утворення факультету електрифікації сільського господарства, розширення підготовки іноземних спеціалістів, участь студентів та викладачів в освоєнні цілини та розвиток в подальшому різних форм студентської роботи під час третього трудового семестру. Також із представлених матеріалів можливо скласти уяву про розвиток інституту-університету в часи незалежності: висвітлено суттєві структурні зміни, досягнення статусу спочатку державного університету, потім національного і, нарешті, присвоєння ЗВО імені академіка Петра Василенка.

Музей тісно співпрацював з іншими вищими навчальними закладами (ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Дніпровським

НУ ім. О.Гончара, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, ЧНУ, Інститутом історії України НАН України, музеями м. Харкова, Державним архівом Харківської області, Національним науково-технічним архівом України, бібліотеками і видавництвами, при музеї працював гурток студентської молоді «Вивчаємо історію рідного університету». Директор музею була членом Асоціації працівників музеїв ЗВО м. Харкова, у 2009 році була представлена університетом на обласному конкурсі «Вища школа Харківщини – кращі імена»; членом авторського колективу двох Державних програм: «Реабілітовані історією. Харківська область» та «Книга Пам'яті України. Харківська область». Музей надавав консультативно-методичну допомогу викладачам нашого та інших ЗВО, студентам при написанні реферативних робіт з історії України, історії ХНТУСГ, організовував екскурсійно-географічні розвідки по м. Харкову; був ініціатором відкриття меморіальної дошки Лауреату Нобелівської премії з економіки С. Кузнецю на історичній будівлі Харківського Комерційного інституту у 2011 році, написанні паспорта на пам'ятку історії та культури (історична споруда Харківського Комерційного інституту, автор проекту академік архітектури О.М. Бекетов). Музей тісно співпрацював з університетською газетою «Світоч знань» («Сільський інженер»), в якій починаючи з 2005 року було опубліковано десятки науково-популярних матеріалів з історії навчального закладу. Музей започаткував з 2014 року проведення

щорічної Всеукраїнської науково-методичної конференції «Слобожанський гуманітарій», почав випуск Наукового вісника Музею «Studia Slobozhanica»; вів свою сторінку на сайті навчального закладу.

Процес розвитку музейного центру характеризувався не тільки збиранням матеріалів, поповненням фондів, їх науковою обробкою, а і ознайомленням з експозиційними матеріалами широкого кола відвідувачів: студентів, викладачів, гостей університету, ветеранів університету. Матеріали музею широко використовувалися студентами при виконанні індивідуальних завдань з історії України, м. Харкова. Регулярно проводилися виставки студентських робіт з історії м. Харкова, населених пунктів Харківської області під девізом «Наша мала Батьківщина», виставки: «Український рушник», «Історія університету у випускних фотоальбомах» тощо.

Висновки та перспективи. Нажаль, в останні кілька років з боку керівництва навчального закладу зменшилася увага до музею як соціокультурного інституту, як частини університетського комплексу. З метою збереження свого минулого, своєї історико-культурної спадщини цей структурний підрозділ потребує різноманітної підтримки: правової, технічної, фінансової. Необхідно проводити значну роботу з поповнення музейних фондів, оновленню експозиції, оскільки тільки через щоденну працю по формуванню громадянської свідомості студентської

молоді, бережливе ставлення до історичної пам'яті можливо виховати майбутнє нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Харьковский институт механизации и электрификации сельского хозяйства. Проспект. – М.: Изд-во МИИСП, 1980. – 40 с.; ХНТУСГ імені Петра Василенка. Буклет. – Х.: ХНТУСГ, 2006. – 120 с.
2. Еліта країни. Видатні випускники ХІМЕСГ - ХНТУСГ імені Петра Василенка [Н.П.Москальова, Н.М.Костюкова, Б.Г.Москальов, Прохорова О.М.] – Х.: ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2012. – 130 с.
3. ХНТУСГ імені Петра Василенка. 85 років / ХНТУСГ імені Петра Василенка [Л.М.Тіщенко, Н.П.Москальова, А.К.Автухов та ін.] – Х, Міськдрук, 2015. – 256 с.
4. **Москальов Б.Г.** Перші директори ХІМЕСХ. З історії університету/ Б.Г.Москальов, Н.П. Москальова//Сільський інженер. – 2006. – №. 68; Москальов Б.Г. Д.Є. Кудря: нові факти біографії/ Б.Г.Москальов, Н.П. Москальова// Український селянин: Зб. наук. праць НДІ селянства/Інститут історії України НАН України/За ред. С.В.Кульчицького, А.Г.Морозова. – Черкаси, 2006. – Вип. 10 / Матеріали УІ Всеукр. симпозиуму з проблем аграрної історії, присв. 100-ій річн. початку земельної реформи П.А.Столипіна, жовт. 2006 р. – С.109-112;
5. **Москальова Н.П.** Цілина в історії ХІМЕСГ/ Грані. – 2012– №11(91). – С.3-6.
6. **Москальова Н.П.** Жінки в історії ХІМЕСГ (1930-ті рр. ХХ ст.)/ Гілея.Наук. вісник. Зб.наук. праць. – 2012. – Вип. 67 (№12). – С.85-904.

7. **Москальова Н.П.** Відбудова народного господарства і розвиток ХІМЕСГ(1944-1950 рр.). Зб.наук.праць.Серія «Історія та географія». ХНПУ ім.Г.С.Сковороди:– Х., 2012.– Вип.47. – С.163-169.

8. **Москальова Н.П.** Один рік в історії розвитку Харківського інституту механізації і електрифікації сільського господарства /Зб. наук. праць. Серія «Історія та географія»// ХНПУ ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2014. – Вип. 50. – С.108-113.

Кухаренко А. Л.,
*доцент кафедри культурних універсалій
ХНТУ імені Петра Василенка, кандидат
наук із соціальних комунікацій*

ТУРИЗМ ЯК СПОСІБ АРТИЗАЦІЇ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН.

Визначається дефініція поняття «туризм» як чинника коригування соціальної поведінки. Забезпечується споживання культурно-історичного потенціалу спрямованого на культурно-пізнавальну, духовно-моральну, розважальну та рекреаційну діяльність як невід'ємних чинників гуманізації та інтеграції сучасного суспільства.

Ключові слова: *туризм, культурні цінності, культурне споживання, соціальна поведінка, рекреаційна діяльність, соціальна інтеграція.*

The definition of the term "tourism" as a factor in the correction of social behavior is defined. Consumption of cultural and historical potential aimed at cultural, cognitive, spiritual, moral, entertaining and